

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

НОВИЦЬКИЙ КОСТЯНТИН ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 330.341.1:517.956.224:664.1(043.5)

**МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ПРИРОДНИХ ЦУКРОЗАМІННИКІВ (НА ПРИКЛАДІ СТЕВІЇ)**

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Кам'янець-Подільський – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному науковому центрі "Інститут аграрної економіки" Національної академії аграрних наук України

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Федун Ігор Леонідович,
Київський національний торговельно-економічний
університет Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри міжнародної економіки

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Забурання Леся Валентинівна,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України Міністерства освіти і
науки України, професор кафедри менеджменту імені
професора
Й.С. Завадського

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
Фурса Анатолій Васильович,
Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків
Національної академії аграрних наук України,
провідний науковий співробітник лабораторії
досліджень з економіки, маркетингу та планування

Захист відбудеться 11 березня 2016 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 71.831.02 у Подільському державному аграрно-технічному університеті Міністерства освіти і науки України за адресою: 32300, Хмельницька область, м. Кам'янець-Подільський, вул. Шевченка, 13, головний корпус, ауд. 20.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Подільського державного аграрно-технічного університету Міністерства освіти і науки України за адресою: 32300, Хмельницька область, м. Кам'янець-Подільський, вул. Шевченка, 13.

Автореферат розісланий 8 лютого 2016 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої
ради

А.В. Печенюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Впровадження інноваційної продукції в сільському господарстві є нагальною проблемою на шляху до формування інноваційної моделі розвитку конкурентоспроможного сільського господарства України. Підприємство закономірно виступає одним із найпотужніших інститутів ринкового інноваційного розвитку, оскільки до цього спонукає підприємницький інтерес. Оскільки фахівці вважають, що майбутнє за новими природними цукрозамінниками, які в сотні й навіть тисячі разів солодші ніж цукор. Україна, як свого часу провідний у світі виробник цукру, має реагувати на світові тенденції, брати активну участь в інноваційних процесах, у тому числі розвитку індустрії природних цукрозамінників. Впровадження інновацій та новітніх технологій в аграрній сфері дасть змогу покращити показники її діяльності, забезпечити внутрішні потреби і формувати експортний потенціал.

Реалізація інноваційного потенціалу науково-технічної продукції залежить від економічних умов її ринкової комерціалізації. Але в деяких сферах, пов'язаних із продовольством, як першорядне часто постають вимоги до якості та безпечності продуктів, що впливають на здоров'я людей. Виробництво природних цукрозамінників на прикладі стевії показує, що кінцева продукція значно вища за ціною від синтетичних цукрозамінників, але в десятки разів випереджає їх за якістю і безпечністю для здоров'я. Тому актуальним є пошук оптимального механізму стимулювання реалізації інноваційного потенціалу продуктів рослинництва, які мають подвійне соціально-економічне значення, та визначення умов для залучення до цих процесів суб'єктів підприємницької діяльності.

Дослідження природних цукрозамінників активізувалися в другій половині ХХ ст. і були пов'язані з виявленням їхніх властивостей, селекцією, технологіями вирощування й отримання продуктів на їх основі. В Україні такими дослідженнями займаються такі науковці, як К. К. Бабієвський, Ю. А. Давидович, О. О. Дзюба, В. М. Завгородній, В. Ф. Зубенко, М. І. Ковальчук, І. В. Кузнєцова, О. В. Лук'янова, Є. В. Ніколаєв, С. В. Роговський, М. В. Роїк, В. Й. Стефанюк, Г. В. Цвігун та інші.

Проблемам вивчення особливостей інноваційних процесів, теоретичним і методологічним основам інноваційної діяльності присвячені роботи зарубіжних учених, зокрема І. Ансоффа, Р. Брейлі, Е. Демінга, Е. Дж. Долана, П. Друкера, Ф. Котлера, М. Мескона, М. Портера, Д. Рассела, Б. Санто, Б. Твісса, А. А. Томпсона, Г. Фостера, Й. Шумпетера та ін. Значний внесок у розвиток теоретико-методологічних засад інноваційного розвитку зробили вітчизняні вчені: В. М. Геєць, В. Ю. Грига, О. І. Волков, С. М. Ілляшенко, Н. Б. Петрова, Л. І. Федулова. Проблеми інноваційного розвитку аграрного виробництва відображено у працях І. І. Виніченка, О. Д. Витвицької, С.А. Володіна, О. І. Дація, Л.В. Забуранної, М. В. Зубця, М. М. Ільчука, Л. І. Курило, Ю. О. Лупенка, М. Й. Маліка, П. Т. Саблука, І.Л.Федуна, А.В. Фурси, О. Г. Шпикуляка. Результати дослідження різних аспектів інноваційного потенціалу економічних об'єктів ґрунтовано висвітлені у роботах Л. В. Лоциної, О. В. Ковтунова, С. І. Кравченка, Н. С. Краснокутської, В. Б. Яковенко.

Водночас окремі аспекти визначення інноваційного потенціалу природних цукрозамінників, зокрема стевії, як соціально значущої продукції, здатності просування її на ринку залишаються недостатньою мірою розкритими й обґрунтованими. Потребують подальшого вивчення тенденції розвитку ринку природних цукрозамінників, виявлення головних чинників, що впливають на їх виробництво і, відповідно, ступеня забезпеченості суспільних потреб. Недостатньо досліджений механізм наукоємного економічного процесу з виробництва продуктів, у яких економічна складова (дохідність) не є єдиною обов'язковою умовою, і які можна віднести до "соціально-економічно значущих продуктів", що дасть можливість створити ефективний трансферний механізм реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників і дозволить підтримати національного виробника продукції рослинництва.

Таким чином, системне дослідження механізму реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників (на прикладі стевії) є актуальним як у теоретичному, так і в практичному аспектах, що й зумовило вибір теми дослідження, його мету і завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи за темою "Розробити теоретичні і методичні засади інституціонального забезпечення розвитку підприємництва і кооперації" (номер державної реєстрації 0111U001171) Національного наукового центру "Інститут аграрної економіки"

Автором у межах зазначеної теми розроблено теоретичні, методичні й концептуальні положення щодо механізму реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників на прикладі стевії, що має економічне і соціальне значення для розвитку як напряду підприємницької діяльності так і розвитку регіону.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є теоретико-методичне обґрунтування механізму реалізації інноваційного потенціалу виробництва природних цукрозамінників в Україні.

Досягнення визначеної мети зумовило постановку й вирішення комплексу завдань:

- уточнити сутнісні характеристики ключових дефініцій інноваційного потенціалу виробництва природних цукрозамінників;
- з'ясувати й систематизувати ризики та механізми формування й реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників;
- визначити роль процесу реалізації інноваційного потенціалу, виявити характерні особливості стевії як природного цукрозамінника та оцінити її економічний потенціал;
- здійснити аналіз зовнішнього і внутрішнього ринку продукції природних цукрозамінників;
- обчислити затрати на вирощування стевії та виробництва продуктів її перероблення в Україні;
- визначити економічну ефективність реалізації інноваційного проекту з виробництва природних цукрозамінників (на прикладі стевії);

- сформувати концептуальні засади реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників;
- обґрунтувати механізм реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників;
- розробити науково-методичні підходи щодо реалізації інвестиційного проекту створення індустріального парку на основі вирощування стевії.

Об'єктом дослідження є процес реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників на прикладі стевії.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних і прикладних засад економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу стевії.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дисертаційного дослідження є базові положення економічної теорії, діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічних явищ. Для досягнення мети роботи використано низку загальнонаукових і специфічних методів дослідження, взаємопов'язаних та послідовно застосованих у загальній логіці аналізу, зокрема: монографічний метод – при вивченні категоріально-понятійного апарату й сутності дефініцій; абстрактно-логічний – для обґрунтування завдань, узагальнень, ключових понять, формування висновків; статистико-економічний метод – для дослідження сучасного стану та перспектив розвитку виробництва інноваційних продуктів/продукції на основі стевії; графічний метод – для визначення основних тенденцій на ринку цукрозамінників; економіко-математичний – для розрахунку ефективності виробництва продуктів соціально-економічного значення в рослинництві; розрахунково-конструктивний – при формуванні пропозицій щодо удосконалення економічного механізму створення та реалізації інноваційного потенціалу стевії та продуктів на її основі.

Інформаційною базою дисертаційного дослідження були законодавчі та нормативно-правові акти органів державної влади України з питань управління науково-технічною та інноваційною діяльністю, аналітичні та статистичні матеріали Державної служби статистики України, зарубіжних установ, дані Національної академії аграрних наук України та її наукових установ, наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, інформаційні ресурси мережі Internet, результати особистих напрацювань автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретичних і методичних засад економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників, спрямованих на розвиток нової галузі рослинництва, що дозволило одержати наступні результати:

вперше:

- сформовано категоріальну дефініцію "інноваційний потенціал природних цукрозамінників" який розглядається нами як конструктивна та об'єктивна сукупність потенційних можливостей, що створює умови та розкриває якісні та кількісні параметри інноваційного продукту і його відповідність попиту споживачів інновацій;

удосконалено:

– сутність дефініцій: "інновація" як інституційно-системний механізм впровадження нововведень техніко-технологічно-соціально-економічного характеру що базуються на поліпшенні якості продукції, зниженні витрат на її виробництво, трансакційних та інформаційних затрат, підвищення рівня ефективності та конкурентоспроможності суб'єктів ринку; "новація" – як конкурентний або частково новий продукт в різних областях (галузях, середовищах), що забезпечує ефективність з урахуванням можливих ризиків та вигод; "інноваційний потенціал" – результат створення новації, з можливістю доведення до стадії комерційного використання та визнання на ринку, з урахуванням впливу внутрішніх (якісних переваг, затребуваність) і зовнішніх (підвищення конкурентоспроможності, ефективності) умов;

– організаційні засади створення переробного комплексу з сегментом переробки природних цукрозамінників щодо забезпечення підвищення ефективності виробництва стевії та продуктів на її основі;

– науково-методичні положення щодо оцінювання ефективності використання інноваційного потенціалу в агропромисловому виробництві, які включають підвищення врожайності, поліпшення якісних характеристик продукції, витрати на виробництво, а також додаткові витрати на створення нових сортів і поточних виробничих витрат, пов'язаних з вирощуванням та переробкою природних цукрозамінників;

– визначення економічної ефективності від реалізації інноваційного проекту з вирощування та перероблення природних цукрозамінників на прикладі стевії;

дістали подальший розвиток:

– класифікація ризиків інноваційного потенціалу виробництва природних цукрозамінників, що розглядається як цілісна система ознак та сукупність обставин, які негативно впливають на ефективність діяльності господарюючих суб'єктів, із виділенням таких чинників: системоформуючих, які безпосередньо впливають на інноваційну діяльність, системо регулюючі, пов'язаних з координацією і управлінням інноваційною системою, системостимулюючих, що впливають на активізацію інноваційного процесу;

– тенденції розвитку природних цукрозамінників, які зумовлюють прогноз розвитку виробництва стевії і на цій основі – структурні зміни ринку цукру в Україні;

– концептуальні засади створення індустріального парку на основі виробництва і реалізації продуктів перероблення природних цукрозамінників, які на відміну від існуючих включає виробничий, логістичний, обслуговуючий і соціальний компоненти.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблені в дисертації наукові підходи, висновки та практичні рекомендації сприяють створенню умов для стабільного і ефективного виробництва соціально значущої продукції рослинництва на прикладі стевії як сировини, з подальшою переробкою її на продукцію харчової, косметичної та інших галузей промисловості.

Ключові положення і пропозиції дисертаційної роботи, які мають найбільшу практичну цінність, пройшли апробацію та прийняті до впровадження: Департаментом агропромислового розвитку Тернопільської ОДА (довідка № 01-661/2.3 від 05.05.2015 р.); СТОВ "Дружба" Тернопільської області (довідка № 35 від 05.05.2015 р.); Тернопільською державною сільськогосподарською дослідною станцією Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН (довідка № 47 від 07.05.2015 р.). Авторські розробки знайшли практичне застосування при підготовці фахівців ВП НУБіП України "Бережанський агротехнічний інститут" при викладанні курсів "Економіка підприємства", "Економіка сільського господарства", "Економіка природокористування", "Економіка світового сільського господарства", "Актуальні проблеми аграрної економіки", "Економіка інноваційної діяльності", "Бізнес-планування інноваційних проектів", "Інвестиційний та інноваційний менеджмент", "Управління проектами" (довідка № 323 від 24.05.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Представлені у дисертації результати наукових досліджень отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використані лише ті положення, які є результатом власних розробок здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні й практичні положення дисертаційної роботи оприлюднені й обговорені на міжнародних і міжвузівській науково-практичних конференціях, круглих столах, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції "Формування соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах суспільних трансформацій" (м. Чернівці, 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених, аспірантів і студентів "Науково-методологічні основи підвищення економічної ефективності, інноваційного розвитку та менеджменту аграрного виробництва" (м. Харків, 2013 р.); Міжнародній науковій конференції "Інвестиційно-інноваційна стратегія розвитку національної економіки в умовах глобальної економічної системи" (м. Маріуполь, 2013 р.), Міжнародній науково-практичній конференції "Людина, бізнес, держава: реалії та перспектива соціально-економічного та інноваційного розвитку" (м. Кіровоград, 2014 р.), Міжвузівській науково-практичній конференції "Проблеми економіки та управління у промислових регіонах" (м. Запоріжжя, 2014 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції "Економічна стратегія розвитку України в умовах сучасних геополітичних викликів" (м. Київ, 23 жовтня 2015 р.), круглому столі "Стратегія інноваційно-інвестиційного розвитку високотехнологічного аграрного виробництва" в рамках XXV Міжнародної агропромислової виставки "Агро – 2013" (м. Київ, 2013 р.), круглому столі "Розвиток високотехнологічних кластерів в системі агропромислового виробництва" в рамках XXVI Міжнародної агропромислової виставки "Агро – 2014" (м. Київ, 2014 р.).

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження автором опубліковано 12 наукових праць загальним обсягом 4,2 д.а., з яких 2,8 д.а. належать особисто здобувачу, 5 статей у фахових наукових виданнях України,

включених до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у виданні іноземної держави і 5 у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації становить 234 сторінок комп'ютерного тексту. Основний зміст викладено на 185 сторінках. Робота містить таблиці, рисунки, 4 додатки. Список використаних джерел налічує 295 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі – **"Теоретичні засади механізмів реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників"** – розкрито й уточнено сутнісні характеристики ключових дефініцій інноваційного потенціалу природних цукрозамінників; теоретичні засади сутності інноваційного потенціалу й систематизовано теоретичні положення щодо формування й реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників; науково-методичні підходи щодо оцінювання ефективності реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників.

Розвиток будь-якої соціально-економічної системи характеризується внутрішніми складовими, однією з яких є інновації. Інновація виступає необхідною умовою досягнення стратегічних цілей удосконалення економічної системи, а інноваційні процеси складають основу стійкого економічного зростання, є важливим фактором розв'язання соціальних та економічних проблем суспільства. Рівень розвитку науково-технічної сфери є основою переходу світової економічної системи до нового якісного рівня – "економіки знань".

Різноманітність підходів до визначення сутності категорій "інноваційний потенціал" свідчить про неоднозначність розуміння цієї дефініції, що значною мірою ускладнює розробку конкретних практичних рекомендацій щодо його формування й ефективного використання і, відповідно, негативно позначається на кінцевих результатах інноваційної діяльності. Як наслідок, неможливо управляти тим, що чітко не визначено.

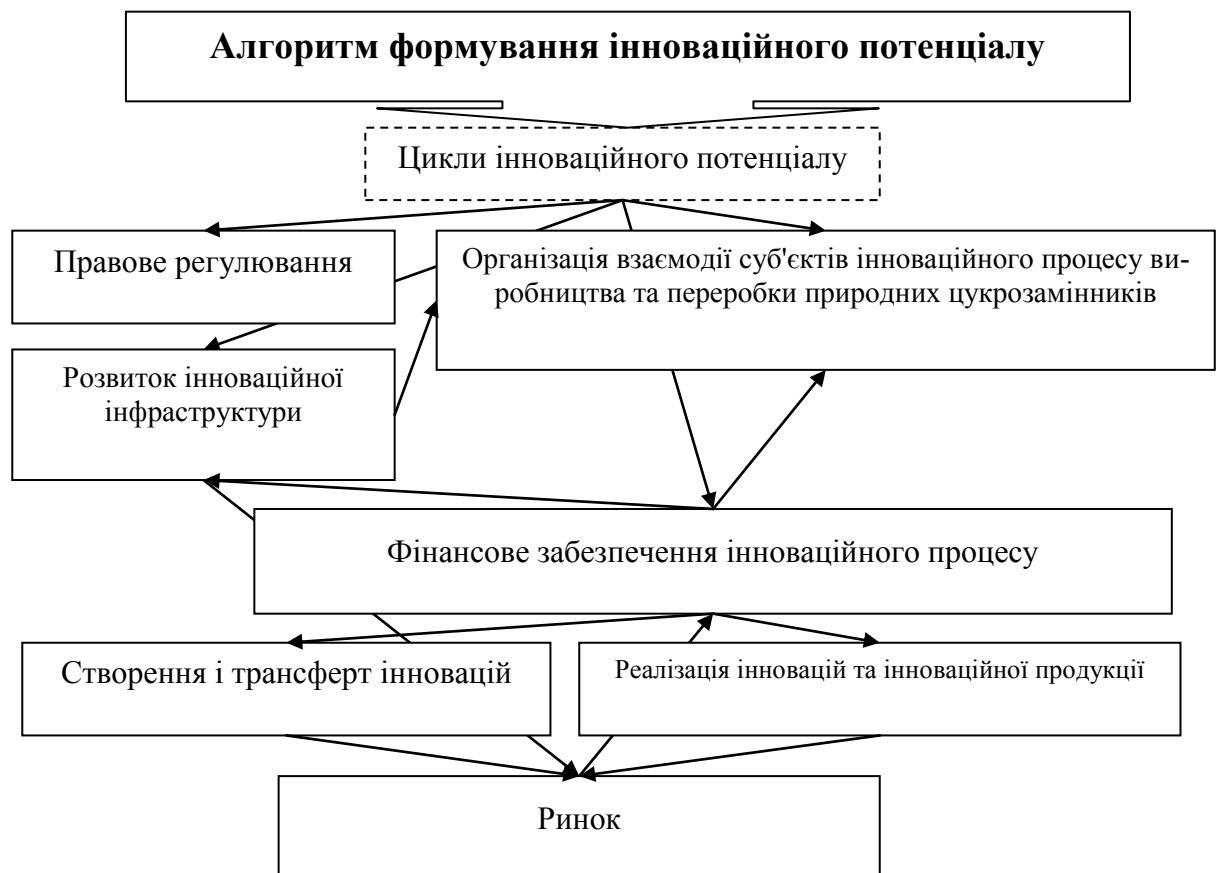
Дослідження категорії "інноваційний потенціал" дозволило сформулювати власне визначення дефініцій "інновація" як інституційно-системного механізму впровадження нововведень техніко-технологічно-соціально-економічного характеру що базуються на використанні нових підходів щодо вирішення завдань, зокрема, поліпшення якості продукції, зменшення витрат на її виробництво, зниження трансакційних та інформаційних затрат, підвищення рівня ефективності та конкурентоспроможності суб'єктів ринку: "новація" – як конкурентний абсолютно або частково новий продукт в різних областях (галузях, середовищах), ефективність якого встановлено на основі досліджень, що забезпечує ефективність з урахуванням можливих ризиків та вигод, "інноваційний потенціал" – результат створення новації, з можливістю доведення до стадії комерційного використання та визнання на ринку, з урахуванням впливу внутрішніх (якісних переваг, затребуваність) і зовнішніх (підвищення конкурентоспроможності, ефективності) умов.

Новація є продуктом наукових досліджень у формі розробок, товарів як

основи або компонента для створення інновації, що включає в себе цінності, які забезпечують йому конкурентні переваги та зацікавлять споживача. Таким чином, виходячи з визначення та врахування особливостей об'єкта нашого дослідження, можна стверджувати, що стевія – продукт унікальний для тієї складової ринку, де він приносить найбільшу ефективність, та має значні потенційні можливості. У свою чергу, стевія як інновація володіє: актуальністю (попит і має потенційні можливості реалізації на ринку), потенційною корисністю (приносить різні види корисності) і новизною (володіє значними потенційними інноваційними можливостями, є конкурентним інноваційним продуктом).

У даному конкретному випадку "інноваційний потенціал природних цукрозамінників (на прикладі стевії)" розглядається не тільки як розробка ідеї (задуму), але і її втілення, внаслідок чого інновація перетворюється на кінцевий продукт або технологію для подальшого практичного використання й підвищення ефективності та реалізації інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. У дисертаційній роботі розроблено алгоритм формування та реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників (рис. 1), який можна застосувати як концептуальний орієнтир ефективною інноваційної політики інституційного регулювання виробництва природних цукрозамінників.

Рис. 1. Алгоритм формування та реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників*

*Запропонована автором на основі теоретико-методологічних узагальнень і висновків

Першорядним в інноваційній політиці розвитку природних цукрозамінників постає питання забезпечення інноваційної активності суб'єктів господарювання, тим самим найважливішим завданням національної інноваційної політики є підвищення інноваційної активності, яка визначається, в першу чергу, активністю суб'єктів регіональної економіки у сфері здійснення інноваційної діяльності та характеризується показниками, які можна представити в кількісному виразі, що дозволить дати оцінку інноваційної активності суб'єктів господарювання, які здійснюють свою діяльність в цьому напрямі.

У другому розділі **"Стан і перспективи реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників сільськогосподарськими підприємствами України"** здійснено аналіз стану і перспектив виробництва природних цукрозамінників сільськогосподарськими підприємствами України, оцінено світову динаміку й регіональний розподіл світового ринку стевії, досліджено особливості обсягів внутрішнього споживання цукрозамінників у нашій країні, а також визначено економічну ефективність від реалізації інноваційного проекту з вирощування та перероблення природних цукрозамінників на прикладі стевії.

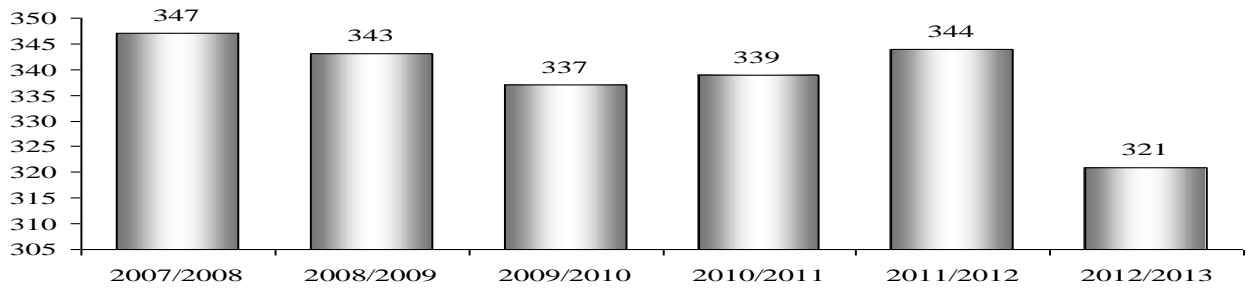
Протягом тривалого часу основної сировиною, з якої в Україні виробляється цукор, були цукрові буряки. Так, лише протягом останніх шести років в Україні було вироблено 87,5 млн тонн цукрових буряків. При цьому надмірне споживання цукру та інших вуглеводів, які легко засвоюються організмом людини, є вагомим чинником ризику виникнення й ускладнення перебігу серцево-судинних, ендокринних та багатьох інших захворювань і патологічних станів, зокрема підвищення вмісту холестерину в крові, надмірної маси тіла, цукрового діабету, псування зубної емалі тощо.

Альтернативою цукру є речовини природного і штучного походження, що мають солодкий смак – цукрозамінники та підсолоджувачі. При цьому більшість науковців вважають, що така рослина як стевія є найкращим природним цукрозамінником та підсолоджувачем.

Світові обсяги реалізації стевії тільки протягом останніх шести років зросли у 1,7 раза та в 2014 р. досягли 4,67 тис. тонн. Найбільший приріст обсягів споживання стевії належить країнам Європейського Союзу. Так, порівняно з 2011 р. продаж стевії в ЄС зріс на 26,8 % і у 2013 р. становив 451 т. Обсяг продажу в азіатських країнах за цей період зріс на 7,1 %, у Північній Америці – 8,3, у Південній Америці – 12,0, а в інших країнах світу – 20,0%.

Відповідно до наведених показників, рівень продажу стевії у країнах Європейського Союзу в 2013 маркетинговому році склав 0,5 тис. тонн, в азійських країнах – 1,4, у Північній Америці – 1,2, у Південній Америці – 1,0, а в інших країнах світу – 0,05 тис. тонн.

Аналіз динаміки обсягів внутрішнього споживання доводить, що незважаючи на суттєве лобіювання інтересів великих виробників цукру з цукрових буряків, нині в Україні існує попит на цукрозамінники. Так, спроба заборони споживання цукрозамінників, обґрунтована негативним впливом на здоров'я людини штучних підсолоджувачів, призвела до зниження у 2012/13 МР обсягів ринкових продажів цукрозамінників на 6,7% або на 23 т (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка обсягів внутрішнього споживання цукрозамінників в Україні протягом 2007-2013 МР, тонн.

Джерело: Розраховано на основі власних досліджень.

Ємність внутрішнього ринку цукрозамінників протягом досліджуваного періоду коливається від 347 т у 2007/08 МР до 321 т у 2012/13 маркетинговому році.

У процесі дисертаційного дослідження встановлено, що для більшості сільськогосподарських підприємств України реалізація планів, пов'язаних з вирощуванням і переробленням стевії, розглядається як здійснення інноваційних проектів, що потребує як значних обсягів інвестицій, пов'язаних з придбанням технічних засобів і обладнання, а також екстракційної технології переробки стевії. Аналіз реалізації інноваційного проекту з вирощування й переробки листя стевії дає підстави стверджувати, що загальний обсяг витрат на ці цілі протягом трьох років становить 11,5 млн грн. Так, протягом першого року реалізації проекту потреба в коштах становить 41,9 % від загального обсягу фінансування, другого – 30,0 % і третього року – відповідно 28,1 %.

При цьому вартість придбання та введення в експлуатацію обладнання з переробки стевії, фінансування інноваційного проекту, а також експлуатаційних витрат коливається залежно від обсягу робіт та року реалізації проекту. Так, протягом першого року реалізації проекту підприємству необхідно придбати й ввести в експлуатацію техніки та обладнання на суму понад 1,7 млн грн, профінансувати вартість інноваційного проекту більш як на 2,4 млн грн, а також здійснити експлуатаційні витрати на суму майже 0,6 млн грн, з яких частка витрат на оплату праці складає 42,1 %.

У другому році реалізації проекту вартість придбання й введення в експлуатацію обладнання з переробки стевії складатиме близько 0,5 млн грн., фінансування роботи Інституту біоенергетичних культур та цукрових буряків НААН – 2,2 млн грн., а експлуатаційні витрати – понад 0,7 млн грн., серед яких частка витрат на оплату праці становитиме 53,8 %.

Аналогічна динаміка простежуватиметься і у третьому році реалізації проекту. Так, вартість придбання й введення в експлуатацію обладнання з переробки стевії складатиме близько 0,2 млн грн, фінансування роботи Інституту біоенергетичних культур та цукрових буряків НААН – 2,2 млн грн, а експлуатаційні витрати досягнуть майже 2,2 млн грн, з яких частка витрат на оплату праці становитиме 59,3 %.

У дисертації на основі даних пілотного інноваційного проекту з вирощування й переробки стевії у СТОВ «Дружба» доведено, що незважаючи на порівняно великі початкові й експлуатаційні витрати, реалізація проекту з вирощування й

переробки стевії, враховуючи розробку Інституту біоенергетичних культур та цукрових буряків НААН, повністю окупиться вже на третій рік його реалізації, рентабельність виробництва перевищить 223 %, чиста приведена вартість по проекту буде 17,6 млн грн, а сума чистого прибутку - 18,2 млн грн. (табл. 1).

Таблиця 1

Розрахунок чистої приведеної вартості по проекту з виробництва й переробки стевії, тис. грн

Показник	Рік реалізації проекту					
	1	2	3	4	5	6
1. Витрати по проекту						
1.1. Вартість придбання техніки	988,6	x	x	x	x	x
1.2. Вартість придбання та введення в експлуатацію обладнання з переробки стевії	763,2	478,4	167,8	x	x	x
1.3 Вартість фінансування роботи Інституту біоенергетичних культур та цукрових буряків НААН,	2459,0	2221,5	2219,5	x	x	x
1.4. Експлуатаційні витрати	590,6	739,8	839,3	839,3	839,3	839,3
Разом витрат	4801,4	3439,7	3226,6	839,3	839,3	839,3
2. Вигоди						
2.1. Виручка від реалізації сухого листка стевії	3200	3200	x	x	x	x
2.2. Виручка від реалізації продуктів переробки стевії	x	x	18200	18200	18200	18200
Разом вигод	3200	3200	18200	18200	18200	18200
3. Коефіцієнт дисконтування	0,769	0,592	0,455	0,350	0,269	0,207
4. Дисконтований грошовий потік						
4.1. Витрати	3693,4	2035,3	1468,6	293,9	226,0	173,9
4.2. Вигоди	2461,5	1893,5	8284,0	6372,3	4901,8	3770,6
5. Чиста приведена вартість (NPV)	-3401,2	-3543,0	3272,4	9350,8	14026,6	17623,3

Джерело: Власні розрахунки.

Реалізація інноваційних проектів з вирощування й переробки стевії дозволить сільськогосподарським підприємствам не лише успішно конкурувати з іноземними компаніями на внутрішньому, а й зайняти відповідну нішу на світовому ринку природних цукрозамінників.

У третьому розділі – "Основні шляхи й механізми реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників сільськогосподарськими підприємствами України" - розкрито сформовані концептуальні засади реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників; обґрунтовано механізм інноваційного забезпечення соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки регіону; розроблено науково-методичні підходи щодо реалізації інвестиційного проекту створення індустріального парку.

Реалізація інноваційного потенціалу природних цукрозамінників передбачає ефективне функціонування всієї ієрархії ринкових інституцій та інститутів: науки, освіти, бізнесу, державної та міжнародної підтримки. Сталий розвиток аграрного сектору в умовах прискорення глобалізаційних та інтеграційних процесів, загострення конкурентної боротьби на внутрішніх і світових ринках не можливий без запровадження нововведень у цій сфері.

Інноваційний продукт формує здатність агропромислових підприємств успішно конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках. Це вимагає формування та розробки методичних рекомендацій оцінки інноваційного потенціалу природних цукрозамінників, що дозволить ефективніше здійснювати інноваційну політику в даному напрямі, розробляти довгострокові програми тощо. Відповідно до цього сформовано складові та систему показників оцінки економічного потенціалу виробництва природних цукрозамінників з урахуванням їх особливостей та рівня сучасного розвитку галузі.

Дослідивши інноваційний потенціал природних цукрозамінників, в нашому випадку стевії, виявили, що його можна реалізувати через інноваційний продукт у процесі трансформації інтелектуальної власності (відкриття, винаходи, інші інновації), який може бути комерціалізований. Оцінка інноваційного потенціалу стевії є основою для обґрунтування необхідності й ефективності залучення результатів інтелектуальної праці в господарський обіг.

Встановлено, що для отримання готового інноваційного продукту природного цукрозамінника необхідною умовою є взаємодія між всіма учасниками наукоємного технологічного процесу, зокрема селекціонерами, виробниками стевії, постачальниками відповідного устаткування, тари, продукції хімічної промисловості; організації збуту продукції тощо та наявності провайдера, який може поєднати всі ці складові і створити умови для отримання прибутку.

Як результат сформовано систему впровадження нововведень на підприємницьких засадах, яка передбачає поєднання процесу науково-інноваційного продукування, зосередженого в наукових установах, з ринковими процесами через механізм інноваційного проектування, який супроводжується ринково-кон'юнктурними дослідженнями, розробкою та реалізацією інноваційних бізнес-проектів (табл. 2).

Таблиця 2

Процес науково-інноваційного продукування

ФАЗИ		ДОСЛІДЖЕННЯ		РОЗРОБКА		ВПРОВАДЖЕННЯ	
Н Д Д К Р	Наукові роботи	Науково-дослідні роботи		Дослідно-конструкторські роботи		Експериментальне виробництво	
		Фундаментальн і дослідження	Прикладні дослідження	Науково-технічні розробки	Науково-технічний супровід	Випробувальне виробництво	Дослідне виробництво
	Наукові досягнення	Нові знання та інформація		Кейс інноваційних продуктів		Експериментальна продукція	
		Науково-теоретичні знання	Науково-практичні знання	Науково-технічні продукти	Об'єкти інтелектуальної власності	Випробувальні зразки	Дослідні партії
І Д Е Т Р	Інноваційні роботи	Науково-технічна експертиза		Економіко-технологічні роботи		Венчурне підприємництво	
		Дослідження наукового потенціалу	Дослідження інноваційного потенціалу	Інноваційно-технологічні розробки	Інноваційно-трансферний супровід	Наукоємне виробництво і реалізація	Товарне виробництво і реалізація
	Інноваційні досягнення	Економіко-правова оцінка		Кейс інноваційних продуктів		Ринкова продукція	
		Оцінка виключних прав	Оцінка майнових прав	Інноваційно-технологічні продукти	Об'єкти інноваційних технологій	Інноваційна продукція	Товарна продукція
І Б П	Управління проектами (трансфер)	Ринково-кон'юнктурні дослідження		Бізнес-розробка (проекування і планування)		Бізнес-впровадження (навігація і пілотування)	
		Маркетингові дослідження	Консалтингові дослідження	Бізнес-концепт розробка	Бізнес-план обґрунтування	Бізнес-лоція просування	Бізнес-драйв застосування

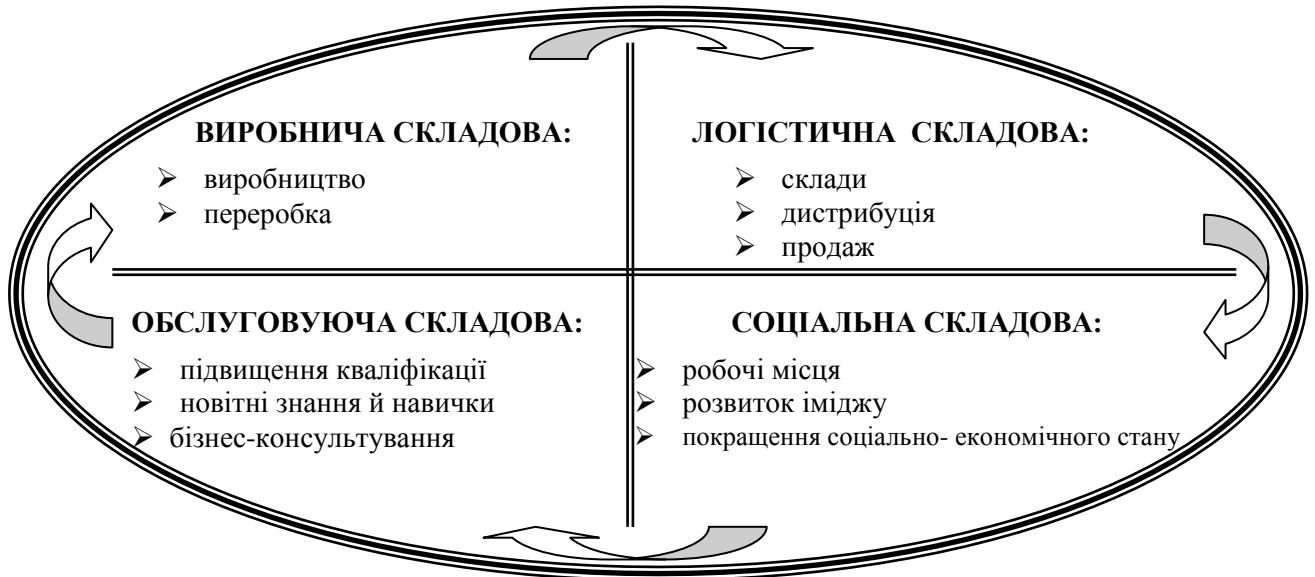
Джерело: Запропонована автором на основі теоретико-методологічних узагальнень і висновків.

Оцінка інноваційного потенціалу природних цукрозамінників є основою

для обґрунтування необхідності та ефективності залучення інвестицій в цей напрям діяльності.

Як механізм інвестиційного забезпечення розвитку даного напрямку діяльності запропоновано створити у Тернопільській області індустріальний парк "Стевія-Тернопіль" з ініціатором проекту Тернопільська ОДА, керуючим органом СТОВ "Дружба", учасниками проекту: СТОВ "Вікторія", ВП НУБіП України Бережанський агротехнічний інститут, Інститут біоенергетичних культур та цукрових буряків НААН, іноземна компанія "Стевія корпорація" (США).

Відповідно до цього розроблено концептуальні засади (рис. 3) та сформовано основні етапи його реалізації (рис. 4).

Рис. 3. Концептуальні засади створення індустріального парку «Стевія-Тернопіль»

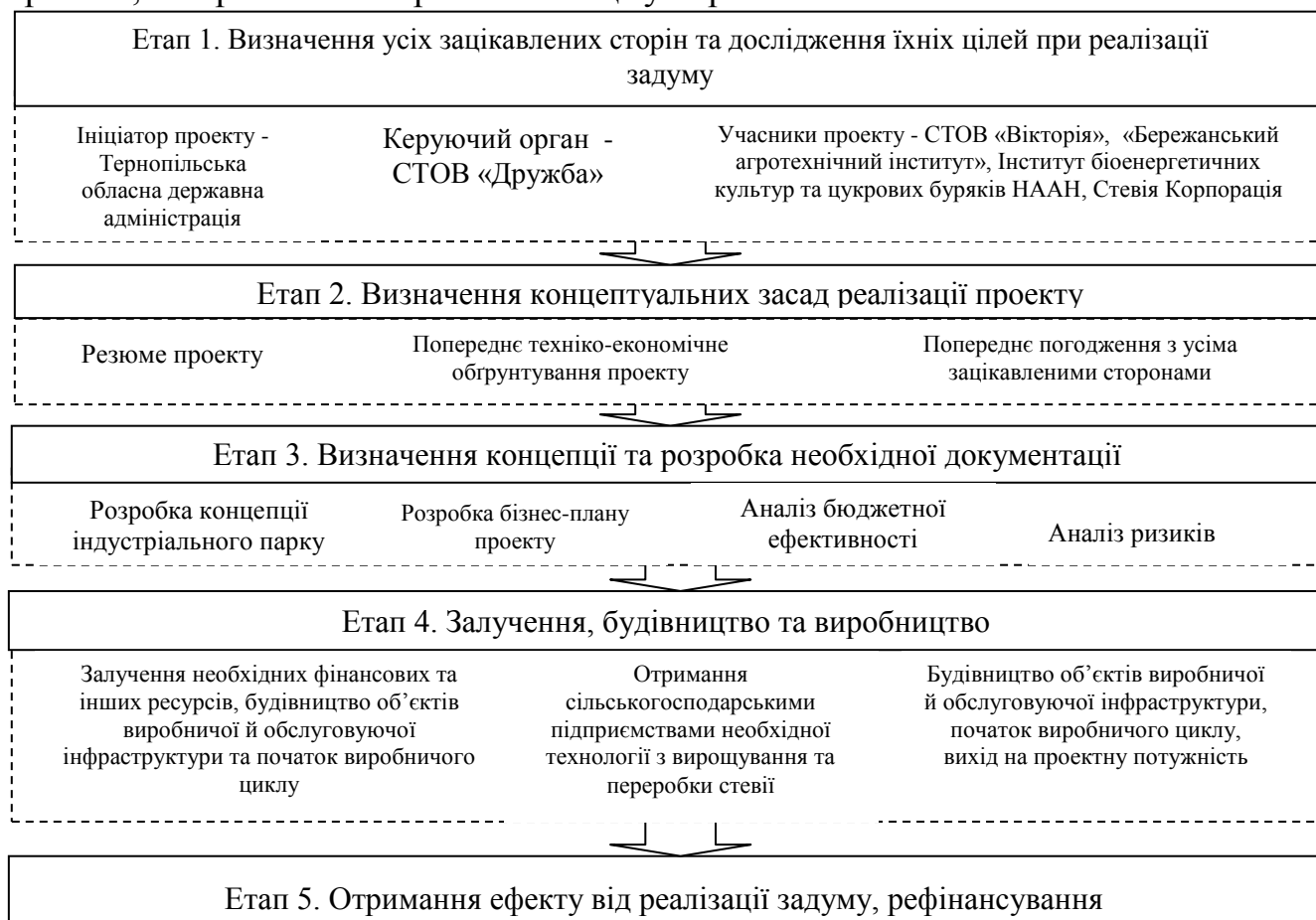
Джерело: Розроблено та сформовано автором.

Мета створення індустріального парку: залучення інвестицій в наукоємний бізнес; формування умов для промислових обсягів виробництва натурального цукрозамінника – стевії; відновлення галузі виробництва ефіроолійних культур та їх переробки; створення виробничого комплексу з вирощування та переробки стевії та іншої ефіроолійної сировини; реалізація новітніх наукових досягнень при виробництві натуральних низькокалорійних цукрозамінників та в ефіроолійній галузі; застосування світового досвіду організації переробних промислових підприємств.

Враховуючи сучасні тенденції щодо розвитку місцевого самоврядування й передачі частини управлінських функцій з державного до місцевого рівня управління, світовий і вітчизняний досвід реалізації таких проектів, а також проведені у Тернопільській області дослідження можна стверджувати, що ініціатором створення індустріального парку виступає Тернопільська обласна державна адміністрація.

При цьому основою зацікавленості облдержадміністрації при створенні індустріального парку та реалізації інноваційного проекту з виробництва й переробки стевії є: забезпечення збалансованості, пропорційності та комплексності соціально-економічного розвитку області; підвищення частки

малих і середніх підприємств виробничого профілю у структурі валового регіонального продукту; забезпечення потреб жителів регіону у природних цукрозамінниках і продуктах їх перероблення; формування конкурентного середовища в регіоні; збільшення бази оподаткування та податкових надходжень до місцевого бюджету; формування сприятливого інвестиційного клімату у регіоні; створення нових робочих місць у Тернопільській області.

Рис. 4. Етапи реалізація інноваційного задуму зі створення та функціонування індустріального парку

Джерело: Власні дослідження та узагальнення

Керуючим органом індустріального парку є СТОВ «Дружба». Основа зацікавленості сільськогосподарського підприємства – це насамперед, можливість реалізації інноваційного проекту з виробництва й переробки стевії, що, у свою чергу, дозволить покращити його фінансовий стан, забезпечити робочими місцями членів товариства, а також задіяти у виробничому процесі незавантажені потужності.

Учасники проекту також зацікавлені в його реалізації. Так метою СТОВ "Вікторія", аналогічно до СТОВ "Дружба", є отримати прибуток, забезпечити робочими місцями, а також задіяти у виробничому процесі не завантажені потужності. Інститут біоенергетичних культур та цукрових буряків НААН має за мету отримання додаткового доходу та апробацію результатів наукових досліджень щодо вирощування й переробки стевії при її товарному вирощуванні. ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут» – підвищення кваліфікації викладачів і спеціалістів, проведення польових навчань, долучення студентів та

слухачів до інноваційного виробництва, а також покращення їхніх навичок, отримання ними досвіду та набуття новітніх здібностей.

Особливу роль у процесі реалізації інвестиційного задуму зі створення індустріального парку відіграє компанія-інвестор – Стевія корпорація (США). Згідно з проведеними дослідженнями основною метою участі компанії є розміщення тимчасово вільних коштів у реальному секторі економіки, підвищення власної інвестиційної привабливості, отримання стабільного припливу фінансових коштів за рахунок дивідендів від участі у проекті, а також створення логістичної бази на території СТОВ "Віторія".

На другому етапі реалізації інвестиційного проекту зі створення індустріального парку визначають концептуальні засади його практичного виконання. Так, основою цього проекту є забезпечення потреб жителів країни зокрема і Тернопільської області у природних цукрозамінниках. Відповідно до цієї мети формулюється резюме, розробляється попереднє техніко-економічне обґрунтування можливості реалізації інвестиційного задуму та формується пакет попередніх договорів усіх зацікавлених у реалізації проекту сторін. При цьому в договорах докладно обумовлюються функції та завдання кожного учасника, а також обсяги й попередні строки реалізації поставлених завдань.

На третьому етапі визначають концептуальні засади та розробляють необхідні документацію для реалізації інвестиційного задуму. Його реалізація передбачає концентрацію на обмеженій території виробничої інфраструктури, логістики, житлової інфраструктури, індустрії вільного часу та відпочинку і комплексний сервіс у сфері медичних, адміністративних, юридичних, управлінських та інших видів послуг. Об'єднання на двох площадках промислового, наукового і людського потенціалу, крім перерахованих вище переваг, сприятиме уникненню транспортних проблем мегаполіса і збільшуватиме час для самовдосконалення особистості.

Так, створення індустріального парку відіграватиме важливу роль у задоволенні потреб вітчизняних споживачів у природних цукрозамінниках, забезпечуватиме новими робочими місцями місцевих жителів і збільшить обсяги надходжень до місцевого бюджету. В роботі індустріального парку планується задіяти жителів сіл Лозова, Курники і Байківці Тернопільської області, а також викладачів, спеціалістів і студентів ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут».

Індустріальний парк залучатиме, насамперед, кошти іноземного інвестора який зацікавлений у сприятливих умовах для започаткування виробництва природних цукрозамінників і створення власної логістичної бази на території Тернопільської області. При цьому ініціатор проекту буде лобювати інтереси індустріального парку як на регіональному рівні, так і на зовнішніх ринках збуту виробленої продукції.

ВИСНОВКИ

Дослідження економічних механізмів реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників дали можливість встановити наступне:

1. В Україні інноваційні процеси характеризуються низьким рівнем

активності та результативності, що обумовлено низкою причин як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. При цьому в економічній літературі існують суттєві розбіжності щодо визначення сутності поняття "інноваційний потенціал", що свідчить про неоднозначність тлумачення цієї категорії.

На основі проведених досліджень встановлено, що новація – це новий вид продукції, метод, технологія, а нововведення (інновація) – це впровадження новації в економічний виробничий цикл, тобто "новація" – це продукт, а "інновація" – процес. Новація – тільки перший крок, перший компонент інноваційного процесу і статична категорія. Категорія "інновація" – категорія динамічна, сутність якої передбачає процес використання новації, що приводить до отримання нового виробу, що який задовольняє потреби споживачів, і одержання прибутку.

2. Розгляд інноваційного потенціалу на різних рівнях дозволив виділити характеристики інноваційного потенціалу аграрної сфери, який розглядається як не проста сукупність наявних ресурсів і можливостей країни, необхідних для здійснення інноваційної діяльності та досягнення конкурентних переваг сільськогосподарського сектору, але і як реально наявна в аграрному секторі кількість готових до впровадження розробок.

3. На основі дослідження сутнісних характеристик інноваційного потенціалу та його складових сформовано дефініцію "інноваційний потенціал природних цукрозамінників", що розглядається як конструктивна та об'єктивна сукупність потенційних можливостей, що створює відповідні умови для інноваційного процесу реалізації потенціалу природних цукрозамінників, розкриває якісні й кількісні параметри інноваційного продукту і його відповідність попиту споживачів інновацій, створюючи належні умови для інноваційного процесу.

4. Дослідження питання інноваційного процесу дають змогу з'ясувати, систематизувати й класифікувати ризики та механізми, які безпосередньо впливають на формування й реалізацію інноваційного потенціалу вирощування природних цукрозамінників, що розглядається як цілісна система ознак та сукупність обставин, які негативно впливають на ефективність діяльності господарюючих суб'єктів, із виділенням чинників: системоформуючих, які безпосередньо впливають на інноваційну діяльність, системорегулюючих, пов'язаних з координацією і управлінням інноваційною системою, системостимулюючих, що впливають на активізацію інноваційного процесу.

5. Проведені дослідження доводять, що в Україні незаповнена велика ринкова ніша щодо продуктів виробництва й переробки стевії. Так, внутрішній ринок споживання стевії досяг свого дна і у середньостроковій перспективі буде мати динаміку до збільшення. Відповідно до світових тенденцій мінімальні обсяги споживання стевії в Україні у 2017 р. становитимуть 350 тонн.

При цьому щорічний темп приросту ємності внутрішнього ринку досягне 1,8 %, або більш ніж 7,5 т/рік, що переконує у реальності заповнення ринкового сегмента щодо вирощування й реалізації продуктів перероблення природних цукрозамінників сільськогосподарськими підприємствами України.

6. Розрахунки свідчать, що реалізації проектів з вирощування та переробки

стевії у південних регіонах України пов'язана із значними фінансовими витратами. Так, протягом першого року реалізації проекту потреба у коштах становить 41,9 % загального обсягу фінансування, другого – 30,0 %, а третього – відповідно 28,1 % загального обсягу фінансування даного проекту.

При цьому вартість придбання і введення в експлуатацію обладнання з переробки стевії, фінансування роботи Інституту біоенергетичних культур та цукрових буряків НААН та експлуатаційних витрат коливається, залежно від обсягу робіт та року реалізації проекту. Так, на першому році реалізації проекту підприємству необхідно придбати й ввести в експлуатацію техніку та обладнання на суму понад 1,7 млн грн, профінансувати вартість роботи Інституту біоенергетичних культур та цукрових буряків НААН на суму понад 2,4 млн грн., а також здійснити експлуатаційні витрати на суму майже 0,6 млн грн, з яких частка витрат на оплату праці дорівнює 42,1 %.

На другому році реалізації проекту вартість придбання й введення в експлуатацію обладнання з переробки стевії становитиме близько 0,5 млн грн, фінансування роботи Інституту біоенергетичних культур та цукрових буряків НААН – 2,2 млн грн, а експлуатаційні витрати – понад 0,7 млн грн, з яких частка витрат на оплату праці буде 53,8 %.

Аналогічна динаміка простежується і на третьому році реалізації проекту. Так, вартість придбання й введення в експлуатацію обладнання з переробки стевії становитиме близько 0,2 млн грн, фінансування Інституту біоенергетичних культур та цукрових буряків НААН – 2,2 млн грн, а експлуатаційні витрати – майже 2,2 млн грн, з яких частка витрат на оплату праці – 59,3 %.

7. Незважаючи на значні початкові й експлуатаційні витрати реалізація проектів з виробництва та переробки стевії має величезний економічний ефект як для нашої держави, так і для сільськогосподарських підприємств.

За розрахунками дисконтований строк реалізації проектів з виробництва й переробки стевії окупності становить 2,5 роки. При цьому дослідженнями враховано, що у перші два роки реалізації проекту підприємство отримуватиме виручку від продажу сухого листя стевії, а після запуску обладнання з екстракційної технології переробки стевії на третьому році – виручку від продажу продуктів перероблення стевії. Виходячи зі строку експлуатації обладнання з переробки стевії, чиста приведена вартість проекту буде 17,6 млн грн, а сума чистого прибутку – 18,2 млн грн.

Грунтуючись на проведених розрахунках, можна стверджувати, що в умовах різних природно-кліматичних зон України реалізація проектів з виробництва й переробки стевії також матиме комерційний успіх. У цих природно-кліматичних зонах дисконтований строк окупності реалізації проектів з виробництва й переробки стевії становитиме трохи більше 3-х років, а чиста приведена вартість – 14,2 млн грн.

8. Враховуючи світовий досвід щодо залучення інвестицій, нами розроблено концептуальні засади індустріального парку "Стевія-Тернопіль", який умовно можливо поділити на п'ять секторів, а саме: переробне виробництво, логістика, науково-виробнича лабораторія, резервний сектор і комбікормовий завод. При

цьому успішна реалізація ідеї зі створення та функціонування індустріального парку потребує забезпечення виконання п'яти основних етапів: виявлення усіх зацікавлених сторін та дослідження їхніх цілей при реалізації задуму, опрацювання концептуальних засад реалізації проекту, визначення концепції та розробка необхідної документації, залучення фінансів, будівництво та виробництво, отримання ефекту від реалізації задуму та рефінансування.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Новицький К. О. Тенденції інноваційного розвитку ринку природних цукрозамінників / К. О. Новицький // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: зб. наук. праць. – Маріуполь: ДВНЗ "ПДТУ", 2013. – Вип. 1. – Т. 1. – С. 194–197 (0,5).

2. Новицький К. О. Методологічні основи аналізу механізму реалізації інноваційного потенціалу соціально значущої продукції / К. О. Новицький // Наука й економіка: наук.-теорет. журн. Хмельниц. екон. ун-ту. – Хмельницький. – 2014. – Вип. 3. – С. 130–138 (0,62).

3. Новицький К. О. Обґрунтування бізнес-можливостей інноваційного проекту з виробництва стевії як природного цукрозамінника / К. О. Новицький // Науково-виробничий журнал "Інноваційна економіка". – 2014. – № 2 (51). – С. 121–130 (0,6).

4. Новицький К. А. Научно-методическая база бизнес-проектирования реализации инновационного потенциала стевии / К. А. Новицкий // Аграрная экономика: Ежемесячный научный журнал, РУП "Издательский дом «Белорусская наука», Минск, Беларусь. – 2014. – № 10 (223). – С. 67–72 (0,67).

5. Conceptual approaches to research on innovative potential for natural sugar substitutes on example of stevia (Концептуальні підходи до дослідження інноваційного потенціалу природних цукрозамінників на прикладі стевії) / Новицький К. О., Володін С. А. // "Економіка АПК". Міжнародний наук.-вироб. журн. – 2014. – № 6. – С. 58–65 (0,5).

6. Новицький К. О. Стимулювання насіння стевії (*Stevia rebaudiana* Bertoni) / В. Й. Стефанюк, В. М. Бондаренко, Л. П. Єндрожієвська, Ю. В. Гура, Т. П. Жужжалова, К. О. Новицький // Цукрові буряки: всеукр. наук.-вироб. журн. – К. – 2015. – № 5. – С. 8–12 (0,3).

7. Новицький К. О. Інноваційний потенціал природних цукрозамінників в Україні / К.А. Новицький, І.Л. Федун // Сучасні питання економіки і права: зб. наук. праць. – К. : КиМУ, 2015. – Вип. 2 (Серія: економічні науки). – С. 55–63 (0,61).

Тези науково-практичних конференцій

8. Новицький К. О. Інноваційні продукти на основі стевії / К. О. Новицький // Формування соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах суспільних трансформацій: матеріали Міжнар. наук.-прак. конф., м. Чернівці, 18-19 квіт. 2013 р. – Чернівці : ЧТЕІ КНТЕУ, 2013. – С. 300–302 (0,23).

9. Новицький К. О. Економічна привабливість інноваційних продуктів природних цукрозамінників / К. О. Новицький // Науково-методологічні основи підвищення економічної ефективності, інноваційного розвитку та менеджменту аграрного виробництва: матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. молодих учених, аспірантів і студентів, м. Харків, 24-25 квіт. 2013 р. / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків : ХНАУ, 2013. – С. 186–190 (0,3).

10. Новицький К. О. Оцінка інноваційного потенціалу стевії як природного низькокалорійного цукрозамінника / К. О. Новицький // Людина, бізнес, держава: реалії та перспективи соціально-економічного та інноваційного розвитку: зб. доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кіровоград, 17 квіт. 2014 р.). – КНТУ. – Кіровоград : КОД, 2014. – С. 157–158 (0,2).

11. Новицький К. О. Аналіз показників інноваційного бізнес-проекту з виробництва стевії / К. О. Новицький // Проблеми економіки та управління у промислових регіонах: матеріали доп. учасників V Міжвуз. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 15-16 трав. 2014 р., / відпов. ред. П. В. Гудзь. – Запоріжжям: ЗНТУ, 2014. – С. 174–178 (0,3).

12. Новицький К. О. Тенденції розвитку виробництва природних цукрозамінників в Україні / К. О. Новицький, І. Л. Федун // Економічна стратегія розвитку України в умовах сучасних геополітичних викликів: зб. матеріалів всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 23 жовт. 2015р. – К. : КиМУ, – С. 287–290 (0,2).

АНОТАЦІЯ

Новицький К.О. Механізм реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників (на прикладі стевії). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством – Подільський державний аграрно-технічний університет Міністерства освіти і науки України, Кам'янець-Подільський, 2016.

У дисертаційній роботі проведено всебічне дослідження теоретичних, методичних і практичних положень механізмів реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників.

Уточнено й розвинуто понятійно-термінологічний апарат теми дослідження, зокрема подано трактування окремих дефініцій. Розкрито сутність поняття "інноваційний потенціал природних цукрозамінників", виокремлено ризики та механізми реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників та розглянуто науково-методичні підходи щодо оцінювання їх інноваційного потенціалу.

Проведено оцінювання стану та перспектив реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників сільськогосподарськими підприємствами України, оцінено рівень виробництва природних цукрозамінників та досліджено можливі ринки їх збуту, а також проведено оцінювання ефективності реалізації інноваційних проектів з виробництва природних цукрозамінників сільськогосподарськими підприємствами України.

Обґрунтовано основні шляхи та механізми реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників сільськогосподарськими підприємствами.

Розроблено науково-методичні рекомендації щодо формування та оцінки інноваційного потенціалу виробництва природних цукрозамінників в Україні, Визначено напрями інвестиційного забезпечення інноваційного процесу виробництва стевії через використання спеціального режиму Індустріального парку. Окреслено механізми підвищення ефективності реалізації інноваційного потенціалу природних цукрозамінників.

Ключові слова: інноваційний потенціал, інновація, новація, природний цукрозамінник, стевія, інноваційний проект.

АННОТАЦИЯ

Новицкий К. А. Механизм реализации инновационного потенциала природных сахарозаменителей (на примере стевии). - На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Подольский государственный аграрно-технический университет Министерства образования и науки Украины, Каменец-Подольский, 2016.

В диссертационной работе проведено всестороннее исследование теоретических, методических и практических положений механизмов реализации инновационного потенциала природных сахарозаменителей.

Уточнен и развит понятийно-терминологический аппарат темы исследования, в частности приведена трактовка отдельных дефиниций. Раскрыта сущность понятия "инновационный потенциал природных сахарозаменителей", выделены риски и механизмы реализации инновационного потенциала природных сахарозаменителей и рассмотрены научно-методические подходы к оценке их инновационного потенциала.

Рассмотрен механизм реализации инновационного потенциала субъекта ведения хозяйства, как определенная система мероприятий, способных коммерциализировать инновацию для удовлетворения потребностей общества. Также исследованы подходы (дескриптивный и конструктивный) к определению характеристик такой системы мероприятий, и сделан вывод, что они не могут в полном объеме решить это задание. Возможность установить связь системы со средой дает синергический подход, который позволяет объяснить необходимость изменения окружающей среды и субъекта в результате внедрения инноваций.

Установлено что именно синергический подход позволяет найти формы, которые способствуют уменьшению потерь и повышению коммерческого эффекта от внедрения инноваций - кластеры. Инновационные кластеры существенно изменяют механизм реализации инновационного потенциала, интегрируя у него кооперационную составляющую и ограничивая конкурентные потери участников. Особенное значение это приобретает, когда речь идет о социально значимой продукции. Значительную роль в обеспечении безусловного учета социальных интересов играет государство.

Осуществлена оценка состояния и перспектив реализации инновационного потенциала природных сахарозаменителей сельскохозяйственными предприятиями Украины, дана оценка уровня производства природных

сахарозаменителей и исследованы возможные рынки их сбыта, а также эффективности реализации инновационных проектов по производству природных сахарозаменителей сельскохозяйственными предприятиями Украины.

Обоснованы основные пути и механизмы реализации инновационного потенциала природных сахарозаменителей сельскохозяйственными предприятиями. В частности, разработаны научно-методические рекомендации по формированию и оценке инновационного потенциала производства природных сахарозаменителей в Украине, определены направления инвестиционного обеспечения инновационного процесса производства стевии с использованием специального режима Индустриального парка, а также механизмы повышения эффективности реализации инновационного потенциала природных сахарозаменителей.

Ключевые слова: инновационный потенциал, инновация, новшество, природный сахарозаменитель, стевия, инновационный проект.

ANNOTATION

Novitsky K.O. The mechanism of the innovation potential of natural sweeteners (stevia as an example). - Manuscript.

Thesis for a candidate of economic sciences, specialty 08.00.03 - economics and management of national economy - Podil's'k State University of Agriculture and Technology by Ministry of Education and Science of Ukraine, Kam'ynets'-Podil's'kyu, 2016.

The thesis conducted a comprehensive study of theoretical, methodological and practical mechanisms to implement the provisions of the innovative potential of natural sweeteners.

Clarified and developed concepts and terminology themes stud-tion, particularly given the interpretation of certain definitions. The essence of the concept of "innovation capacity" of natural sweeteners, singled out the risks and potential mechanisms for the implementation of innovative and natural sweeteners reviewed scientific and methodological approaches to assessing their innovation potential. An assessment of the status and prospects of the innovation potential of natural sweeteners Ukraine agricultural enterprises, assess the level of production of natural sweeteners and investigated their potential markets, and also the evaluation of the effectiveness of implementation of innovative projects for the production of natural sweeteners agricultural enterprises of Ukraine.

The basic ways and mechanisms of the innovation potential of natural sweeteners agricultural enterprises. Specifically developed scientific guidance on the formation and evaluation of innovative potential production of natural sweeteners in Ukraine Directions investment support innovative production process through the use of stevia special mode Industrial Park. Outlined mechanisms improve the effectiveness of the innovation potential of natural sweeteners.

Key words: innovative potential, innovation, novation, natural sweetener, stevia, innovative design.

Підписано до друку 8.02.2016 р. Формат 60×90/16. Папір офсетний.

Ум. друк арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Наклад 130 пр. Зам. 11.

Видання та друк – Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

03127, м. Київ-127, вул. Героїв Оборони, 10.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2065 від 18.01.2005 р.